

УДК 37(091)4/9

ВАСИЛЬ ФАЗАН

ORCID: 0000-0002-9823-3704

(Полтава)

РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГРЕЦІЇ

У статті здійснено цілісне наукове дослідження розвитку університетської педагогічної освіти у Греції. Обґрунтовано нормативно-правові й теоретичні основи, виявлено специфіку, напрями, форми та методи Грецької університетської освіти. Розкрито можливості використання прогресивних здобутків в сучасних умовах розвитку освіти.

Ключові слова: Греція, університетська освіта, академічна підготовка, кафедра, педагогічна підготовка викладачів.

Постановка проблеми. На межі ХХ-ХХІ століть у багатьох країнах світу посилюється інтерес до вивчення особливостей організації та забезпечення університетської освіти, у тому числі і педагогічної. Це пояснюється тим, що підготовка фахівців в університеті покликана органічно поєднувати освітню й науково-дослідну діяльність і тим самим сприяти формуванню високоякісного науково-технічного, загальноосвітнього, професійного та інтелектуального потенціалів будь-якої держави. З огляду на це, в окремих країнах професійну підготовку вчителів усіх ланок освітньої галузі з кінця ХХ століття почали забезпечувати виключно університети. До таких країн належить і Греція, досвід якої може бути творчо використаний вітчизняною наукою під час проведення реформ у системі університетської педагогічної освіти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення вітчизняних науково-педагогічних джерел, присвячених питанням розвитку університетської педагогічної науки в європейських країнах, засвідчило, що предметом таких досліджень все частіше стає сучасна Греція. Так, на сьогодні наявною є значна кількість публікацій, присвячених аналізу особливостей організації вищої освіти в Греції, достатньо вичерпно досліджено професійну підготовку вчителя початкових класів в університетах країни (Ю. Короткова).

Проблема університетської підготовки вчительських кадрів для середньої ланки освітньої галузі залишається практично недослідженою.

З огляду на це, **мета статті** полягає в аналізі генези університетської педагогічної освіти викладачів середньої школи в Греції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток сучасної грецької системи освіти від її становлення і до сьогодення тісно пов'язаний з тими історичними подіями, які переживала грецька держава. Постійні війни (Балканські (1912-1913), Перша світова (1914-1918), Малоазійська (1922), Друга світова (1939-1945), громадянська війна у Греції (1945-1949)), економічна і політична нестабільність, зміни уряду – це одні з основних чинників, що до 1975 року гальмували розвиток системи освіти в країні і, зокрема, педагогічної.

Загальновідомим є той факт, що Греція майже чотириста років (1453-1821) перебувала під владою Туреччини. Тому за цей час національна освіта, в тому числі й педагогічна, майже не розвивалась. У той історичний період організацією і забезпеченням навчання піклувались представники церкви та заможні греки, які отримали освіту за кордоном. Лише 25 березня 1821 року після здобуття Грецією незалежності почалося відродження найкращих традицій національної освіти цієї країни. Першу спробу підняти вирішення проблем у галузі освіти і культури на загальнодержавний рівень було здійснено на Другому Національному З'їзді нового уряду (11 липня 1824 року), на якому було винесено пропозицію про заснування початкової школи, ліцею та університету з чотирма факультетами (теологічний, філософський, юридичний і медичний) [2, с. 590].

Але через економічні нестатки перший вищий навчальний заклад у Греції було створено лише в 1837 році. Ним став Грецький Осонський університет в Афінах, який пізніше було перейменовано в Афіський Національний університет. Спочатку функціонувало лише чотири факультети: теологічний, медичний, юридичний та філософський. Навчальний процес здійснювали видатні вчені з Німеччини, Англії та інших європейських країн, а також грецькі науковці, які отримали освіту за кордоном.

У 1910 році, виконуючи умови заповіту одного з меценатів університету Іоанна Дамполіса, було створено університет імені І. Каподістрія, до якого відійшли теологічний, юридичний і філософський

факультети, а медичний і новостворений фізико-математичний залишилися при Національному університеті. Ці два навчальні заклади з окремим майном, печаткою і стягом мали спільне керівництво, і на основі Закону № 5343 від 1932 року їх було об'єднано в Афі́нський Національний університет імені Каподістрія. Така назва існує і сьогодні.

З самого початку існування університету на факультетах забезпечувалась переважно академічна підготовка без надання необхідної уваги підготовці педагогічній, хоча більшість випускників після закінчення університету займалось саме викладацькою діяльністю. Це пояснюється поширенням у першій половині XIX століття в країнах Західної Європи, а також і в Греції точки зору, що «єдиною якістю гарного вчителя є досконале знання того, що він має викладати. Метод, яким будь-хто буде передавати те, що він добре знає, прийде сам собою без певних труднощів» [4, с. 1746].

У другій половині XIX століття відбулися суттєві зміни у поширених донедавна поглядах на підготовку педагогів. Зокрема, наголошувалось на необхідності надання спеціальної підготовки для тих, хто мав намір займатися викладацькою діяльністю. Як наслідок, у 1897 році в Афі́нському університеті було створено кафедру педагогіки, яку, однак, було ліквідовано у 1901 році через складне економічне й політичне становище. Лише через 11 років (1912 р.) кафедра педагогіки поновила свою діяльність і під такою назвою проіснувала до 1982 року. Першим завідувачем кафедри був призначений Ніколаос Ексархопулос, який розумів значення педагогіки як науки і був переконаний у тому, що всі вчителі, незалежно від ланки освітньої галузі, мають отримати фундаментальну педагогічну, теоретичну і практичну підготовку.

Із метою педагогічної підготовки викладачів для середньої школи Н. Ексархопулос домігся створення відповідних закладів – педагогічного училища середньої освіти (Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης) і базової експериментальної школи (Πειραματικό Σχολείο) при університеті для організації педагогічної практики студентів. Також, завдяки його клопотанням, із 1922 року було введено обов'язкове відвідування педагогічних дисциплін студентами теологічного та фізико-математичного факультетів (для студентів філософського факультету таке відвідування було введено раніше). У цьому ж році завдяки активним діям Н. Ексархопулоса було прийнято Закон № 2905, який передбачав, що випускники університету, які мають намір викладати у школі, повинні спочатку успішно скласти іспити з педагогічних дисциплін і отримати посвідчення, яке б підтверджувало їх достатні знання з педагогіки. На жаль, цей Закон так і не був утілений у життя і остаточно був скасований у 1940 році Законом № 2180.

Афі́нський університет майже 90 років був єдиним вищим навчальним закладом Греції, який разом із іншими спеціалістами готував викладачів для середньої школи. Лише у 1925 році на основі Закону № 3341 було створено ще один університет у м. Салоніки.

Свою діяльність зазначений університет розпочав з 1926-1927 навчального року і складався з п'яти факультетів: філософського, фізико-математичного, юридично-економічного, теологічного та медичного. Дещо пізніше було створено ветеринарний факультет і факультет агрономії та лісного господарства. У Салонікському університеті, як і в Афі́нському, основна увага на той час приділялася викладанню академічних дисциплін при майже повному ігноруванні педагогічної підготовки.

Після другої світової війни збільшилась кількість університетів, а також факультетів і кафедр при вже існуючих університетах. Так, на філософському факультеті Салонікського університету було створено кафедри іноземних мов і літератур: англійської (1951), французької (1954), німецької (1960) та італійської (1960), які пізніше перетворились у самостійні відділення.

У 1964 році на основі Законодавчої Постанови № 4425 було створено третій вищий навчальний заклад Греції – Патрський університет, який розпочав свою діяльність у 1966-1967 навчальному році. Метою створення університету у вступній частині вищезазваної постанови проголошувалося:

1. Вивчення проблем економічного розвитку країни з посиленою увагою до фізико-математичних наук, технології, економічних і соціальних наук, а також до основ організації та управління підприємствами.
2. Надання кваліфікованої освіти науково-технічному персоналу для задоволення потреб країни.
3. Зменшення кількості студентів, що від'їжджають за кордон.
4. Сприяння поверненню в країну грецьких науковців і викладачів, які працюють у зарубіжних університетах.

Наступний період розвитку університетської педагогічної освіти пов'язаний зі складними часами в історії грецької держави, з Диктатурою військових (відома як Диктатура Чорних Полковників), що тривала протягом 1967-1974 років. Єдиним позитивним моментом означеного періоду можна назвати створення у 1973 році на основі Законодавчої Постанови № 87 Фракійського університету ім. Демокрита, який розпочав свою діяльність у 1974-1975 навчальному році.

Після падіння Диктатури у 1974 році відбулися важливі зміни в системі вищої освіти Греції, в тому числі і педагогічної. Так, Конституцією, що була прийнята у 1975 році (стаття 16, параграф 5) було проголошено повну самостійність і автономію університету як вищого навчального закладу.

Важливою подією також стало прийняття Закону № 1268 від 16 липня 1982 року «Про структуру і діяльність вищих навчальних закладів», який остаточно підтвердив право університету самостійно організовувати навчально-виховний процес [1, с. 245].

Незабаром після прийняття цього Закону було створено три нових університети: Іонійський, Фесалійський та Егейський. Іонійський університет було засновано на острові Керкіра, Егейський – на острові Родос, філії Фесалійського університету існували в трьох містах Фесалії – у Волосі, Ларісі і Трікалах.

Законом № 1566 від 1985 року було розширено зміст поняття «середня освіта». Так, остання з цього року і до сьогодні поділяється на загальну і професійно-технічну. Відповідно розмежувалися і спеціальності викладачів середньої школи на викладачів «академічних» предметів або предметів загальної освіти (теологи, філологи, математики, фізики, хіміки тощо) та на викладачів спеціальних дисциплін (економісти, соціологи, юристи, лікарі, програмісти тощо) [4, с. 1746]. Таким чином, факультети, на яких здійснювалась підготовка викладачів «академічних» дисциплін, почали називатися «викладацькими» (Καθηγητικές Σχολές) у зв'язку з тим, що більшість випускників займалися саме педагогічною діяльністю. Відповідно факультети, на яких здійснювалась підготовка викладачів спеціальних предметів – «не викладацькими» (μη Καθηγητικές Σχολές).

Так, станом на 2002-2003 навчальний рік Афінський університет складався з п'яти факультетів, із яких три були викладацькими (теологічний, філософський, факультет фізико-математичних наук) і два – не викладацькими (факультет юридичних, економічних і політичних наук і медичний факультет). Також до університету як незалежні відділення з 1984-1985 навчального року приєдналися педагогічне відділення початкової освіти (ПВПО), відділення освіти і виховання дітей дошкільного віку, відділення фізичного виховання і спорту, відділення спілкування і засобів масової інформації.

Як свідчать науково-педагогічні джерела, з кінця ХХ століття у Греції почала приділятися серйозна увага педагогічній підготовці вчителя. Так, з 1987-88 навчального року на філософському факультеті Афінського університету, а згодом й інших університетів, розпочало свою діяльність відділення філософії-педагогіки-психології. На сьогодні такі відділення складаються з трьох кафедр: філософії, педагогіки і психології і видають випускникам єдиний диплом філолога з певною спеціалізацією у галузі філософії, педагогіки або психології [3].

Викладачі кафедр педагогіки і психології є відповідальними за викладання психолого-педагогічних дисциплін, організацію педагогічної практики, а також проведення різноманітних досліджень у галузі педагогіки і психології студентами всіх відділень філософського факультету.

На сьогодні викладачів для середньої ланки освітньої галузі поряд з університетами готують і технологічні навчальні заклади (ТНЗ). Якщо в університетах здійснюється підготовка викладачів загальних та спеціальних предметів, то в ТНЗ – технічних.

Головною відмінністю університетської педагогічної освіти є перевага теоретичної підготовки над практичною, можливість проводити наукові дослідження, організовувати науково-практичні конференції тощо. Навчання ж у неуніверситетському секторі, головним чином, спрямоване на набуття професійно важливих навичок, вмінь практичної роботи в школі.

Висновки. Отже, Греція, на відміну від інших європейських країн, тільки з 1831 року починає приділяти належну увагу освіті викладачів середньої школи. На сьогодні дев'ять університетів – Афінський, Салоніський, Критський, Егейський, Фракійський, Патрський, Фесалійський, Пелопонеський, Янінський, а також технологічні навчальні заклади надають педагогічну освіту майбутнім викладачам гімназії та ліцею.

Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, що вивчається. Наукового розв'язання потребують питання змісту, методів, форм і засобів професійної підготовки викладачів різних дисциплін для середньої ланки освітньої галузі в Греції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Короткова Ю. М. Організація університетської освіти у сучасній Греції / Ю. М. Короткова // Розвиток еллінізму в Україні у XVIII–XXI ст. : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 травня 2007 р. – Маріуполь, 2007. – С. 244–246.
2. Κιντής Α. Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα / Α. Κιντής // Ψυχο-Παιδαγωγικό Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό. – Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, 1989. – Т. 1. – Σ. 590–596.
3. Οδηγός Σπουδών (2002-2003). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας. – Αθήνα, 2002. – 232 σ.

4. Χάρης Κ. Εκπαιδευτικών εκπαίδευση και επιμόρφωση στην Ελλάδα / Κ. Χάρης // Ψυχο-Παιδαγωγικό Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό. – Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, , 1989. – Τ. 3. – Σ. 1743-1746.

REFERENCES

1. Korotkova Iu. M. Orhanizatsiia universytetskoï osvity u suchasniï Hretsii / Iu M. Korotkova // Rozvytok ellinizmu v Ukraini u XVIII-XXI st. : zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf., 21-23 travnia 2007 r. – Mariupol, 2007. – S. 244-246.

2. Κιντής Α. Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα / Α. Κιντής // Ψυχο-Παιδαγωγικό Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό. – Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, 1989. – Τ. 1. – Σ. 590-596.

3. Οδηγός Σπουδών (2002-2003). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας. – Αθήνα, 2002. – 232 σ.

4. Χάρης Κ. Εκπαιδευτικών εκπαίδευση και επιμόρφωση στην Ελλάδα / Κ. Χάρης // Ψυχο-Παιδαγωγικό Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό. – Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, , 1989. – Τ. 3. – Σ. 1743-1746.

VASYL FAZAN

THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY EDUCATION IN GREECE

The development of the modern Greek education system from its foundation to the present day is closely connected with the historical events that survived in Greece. Constant wars (Balkans (1912-1913), First World War (1914-1918), Asia (1922), Second World War (1939-1945), Civil War in Greece (1945-1949)), economic and political instability, changes in government - this is one of the main factors that until 1975 hampered the development of the education system in the country and, in particular, pedagogical.

It is well known that Greece almost four hundred years (1453-1821) was under Turkish rule. Therefore, during that time, national education, including pedagogical, almost was in the state of stagnation. In that historical period, the organization and education were performed by the representatives of the churches and wealthy Greeks who received their education abroad. Only March 25, 1821, after getting the independence status of Greece the revival of the best traditions of the national education of this country began.

But due to economic shortfalls, the first higher education institution in Greece was created only in 1837. It was called as Greek Ossean University in Athens, which later was renamed into the Athens National University. Initially, there were only four faculties functioning: theological, medical, legal and philosophical. The educational process was carried out by prominent scholars from Germany, England and other European countries, as well as Greek scholars who received education abroad.

In 1910, fulfilling the conditions of the will of one of the patrons of the University of John Dampolis, a university was named after the founder was created. I. Kapodistria, to which the theological, legal and philosophical faculties were left, while the medical and newly created physics and mathematics course remained at the National University.

From the very beginning of the university's existence, the faculties provided mainly academic training without giving due attention to the training of the teacher, although most graduates after graduating from the university were engaged in teaching activities. This is due to the spread in the countries of Western Europe in the first half of the 19th century, as well as in Greece, that "the only quality of a good teacher is the perfect knowledge of what he should teach. A method that anyone will transmit to what he knows well will come without difficulty. [4, p. 1746] ».

In the second half of the XIX century there were significant changes in the widespread until recently views on the training of teachers. In particular, it was emphasized the need to provide special training for those who intended to engage in teaching activities. After the Second World War, the number of universities, as well as faculties and departments at existing universities has increased.

According to scientific and pedagogical sources, since the end of the XII century in Greece began to pay serious attention to teacher training teacher. So, from the 1987-88 academic year, the Department of Philosophy and Pedagogy-Psychology began its activities at the Faculty of Philosophy of the University of Athens and later in other universities. Today, such departments consist of three departments: philosophy, pedagogy and psychology, and give graduates a single diploma of a philologist with a certain specialization in the field of philosophy, pedagogy or psychologist.

Key words: Greece, university education, academic preparation, department, teaching staff training.

Одержано 13.11.2017р